

Ewa Kraus

Niepowodzenia w studiach wyższych jako przejaw zaburzeń w zawodowym rozwoju studentów : (problem, badania, wyniki)

Problemy Profesjologii nr 2, 131-143

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Kraus

NIEPOWODZENIA W STUDIACH WYŻSZYCH JAKO PRZEJAW ZABURZEŃ W ZAWODOWYM ROZWOJU STUDENTÓW¹

(PROBLEM. BADANIA. WYNIKI)

Streszczenie

Opracowanie zawiera opis warunków, procesu i wyników badań niepowodzeń w studiach wyższych 137 studentów wyższej szkoły niepublicznej w Sosnowcu. W wyniku badań stwierdzono, że głównymi przyczynami niepowodzeń w studiach (rezygnacji i skreśleń) są: typ ukończonej szkoły średniej (liceum zawodowe); trudne warunki materialne; słabe zainteresowania kierunkowe; „ucieczka” mężczyzn przed służbą wojskową i brak motywacji do nauki. Stwierdzono, że niepowodzenia studentów w studiach posiadają tendencję wzrostową.

FAILURE IN HIGH EDUCATION AS A SIGN OF DISTURBANCE IN STUDENTS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT (PROBLEM. RESEARCH. RESULTS)

Summary

The study contains a description of research conditions, procedure and results of failure in higher studies of 137 students of a non-state college in Sosnowiec. The research resulted in revealing the main reasons for failure in studies (resignation and crossing off the list); type of completed secondary school (vocational secondary school); difficult financial conditions; slight interest in core curriculum; men's „escape” from military service and lack of motivation for studies. It was found that the failure of students in studies has an increasing tendency.

НЕУСПЕХИ ВО ВРЕМЯ УЧЕБЫ В ВУЗАХ, КАК ПРОЯВЛЕНИЕ РАССТРОЙСТВ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ СТУДЕНТОВ (ПРОБЛЕМА. ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕЗУЛЬТАТЫ)

Содержание

В настоящей научной работе описаны условия, процессы и результаты исследования неудач в учебе 137 студентов негосударственного ВУЗ-а в г. Sosnowiec. Проведенные исследования указывают, что главной причиной студенческих неудач (отказ от учебы и вычеркнуты из списка студентов) – это тип школы средней (профессиональные лицеи); тяжелые материальные условия; слабая направленная заинтересованность; «побег» мужчин от военной службы и недостаток мотивировки к учебе. Отмечается, что неудачи студентов в учёбе владеют ростовой тенденцией.

Wprowadzenie

Niepowodzenia to zjawisko, które występuje na wszystkich etapach, w każdej sferze życia i na wszystkich poziomach nauki, ale niepowodzenia w studiowaniu mają odmienny charakter. Dotykają młodzież i dorosłych, którzy mają już za sobą sukces edukacyjny w postaci zdanego egzaminu dojrzałości i świadectwa maturalnego. Niepowodzenia uwarun-

¹ Problem badań i wyniki opracowałam pod kierunkiem prof. dr hab. Kazimierza M. Czarneckiego.

kowane są również przez inne przyczyny niż, szeroko opisywane w literaturze przedmiotu, powody niepowodzeń w nauce u dzieci i młodzieży. Być może, że skutki tych niepowodzeń są mniej dotkliwe, skoro biorąc pod uwagę współczynnik skolaryzacji, który w roku akademickim 2006/2007 wynosił 49,9% (GUS) – prawie połowa populacji podjęła studia wyższe.

Celem moich badań było wskazanie przyczyn, które warunkują niepowodzenia w studiach studentów jednej z wyższych szkół niepublicznych w Sosnowcu. Mogą one być wykorzystane do podjęcia takich działań przez uczelnię, które będą zapobiegać ich powstawaniu oraz likwidowaniu już istniejących niepowodzeń.

1. Problem badań w literaturze naukowej

1.1. Pojęcie powodzeń i niepowodzeń szkolnych

Zagadnienie powodzeń i niepowodzeń jest przedmiotem zainteresowania pedagogiki, psychologii i socjologii.

J. Konopnicki (1966, s. 14) definiuje niepowodzenia szkolne jako „stan, w którym znalazło się dziecko na skutek niespełnienia wymagań szkoły”, natomiast powodzenie jest skutkiem skuteczności nauczania.

Zdaniem K. Czarnieckiego (1998, s. 127) „niepowodzeniem w uczeniu się szkolnym ucznia jest rozbieżność ocen między wysiłkiem ucznia wkładanym w uczenie się (samoocena) a jego skutkami szkolnymi ocenianymi przez nauczyciela”. Autor dokonał podziału „niepowodzeń” na „niepowodzenia” i „niepowodzenia szkolne”. Jego zdaniem niepowodzenia szkolne są pojęciem, które obejmuje zarówno niepowodzenia nauczycieli jak i niepowodzenia uczniów. Niepowodzenia nauczycieli obejmują niepowodzenia wychowawcze, dydaktyczne i organizacyjne, natomiast niepowodzenia uczniów obejmują niepowodzenia w zachowaniu i w uczeniu się.

H. Sponek (1975, s. 15), rozumie niepowodzenia szkolne jako „rozbieżność pomiędzy wiadomościami, umiejętnościami i nawykami faktycznie opanowanymi przez uczniów a materiałem, jaki powinni opanować według założeń programowych w zakresie poszczególnych przedmiotów”.

Podsumowaniem definicji i istoty pojęć „powodzeń” i „niepowodzeń” jest stanowisko Z. Wiatrowskiego (1975, s. 110-111), który napisał, że bez względu na to, którą definicję uznamy za najbardziej nam odpowiadającą „...zobowiązani jesteśmy zawsze widzieć każde niepowodzenie szkolne przede wszystkim jako dokonujący się proces, którego wynikiem jest określony stan. Po prostu – proces i stan, to dwie dopełniające się strony tego samego zjawiska”.

1.2. Rodzaje niepowodzeń szkolnych

Zjawisko powodzeń i niepowodzeń szkolnych jest obecne od początku istnienia szkoły. Lecz przygotowanie dzieci i młodzieży do aktualnych potrzeb rynku pracy i gospodarki narodowej oraz szybki rozwój nauki i techniki sprawiają, że wymagania szkoły są coraz większe. Oznacza to, że nie wszyscy uczniowie są w stanie sprostać tym wymaganiom. Niepowodzenia

są stanem, procesem i wynikiem, który narasta stopniowo i może mieć charakter jawny lub ukryty.

Niepowodzenia ukryte to mniejsze lub większe braki w wiedzy i umiejętnościach uczniów, których nie dostrzegają nauczyciele. Są to również zaniedbania w sferze zdolności poznawczych, samorządnej aktywności i samodzielności, które jest bardzo trudno dostrzec (F. Bereźnicki, 2004, s. 408). Skutkiem niepowodzeń są trudności i zahamowania w nauce, brak aktywności, pierwsze oznaki niezadowolonia ze szkoły i negatywny do niej stosunek. Jeżeli nie zostaną wykryte prowadzą do niepowodzeń jawnych.

Niepowodzenia jawne to określone braki w wiedzy i umiejętnościach uczniów a w konsekwencji niska ocena ich wyników. Jeżeli niska ocena osiągniętych przez ucznia wyników jest jedynie oceną cząstkową to mówimy o jawnym opóźnieniu przejściowym, jeżeli jest ona oceną całoroczną to mamy do czynienia z drugorocznością.

1. 3. Przyczyny niepowodzeń szkolnych

J. Konopnicki (1966, s. 26-27) analizował przyczyny niepowodzeń w dwojaki sposób, poprzez badania masowe, które miały ujawnić, co najczęściej powoduje brak sukcesów oraz analizę indywidualnych przypadków. Autor dzielił przyczyny niepowodzeń na intelektualne, emocjonalne, społeczne, organizacyjno – szklone i dydaktyczne, wyróżnił również przyczyny dominujące i wtórne oraz bezpośrednie i pośrednie. Przyczyną bezpośrednią jest taka, którą najłatwiej zauważyć; pośrednia jest taka, którą możemy odkryć po zastosowaniu metod badań naukowych. Do podziału przyczyn dominujących i wtórnych niezbędna jest analiza indywidualna. Autor wskazuje, że na niepowodzenia szkolne składa się zazwyczaj kilka przyczyn.

Cz. Kupisiewicz (2005, s. 200) wyróżnia przyczyny:

- indywidualne, o orientacji genetycznej i psychoafektywnej, dotyczące niedoborów o charakterze dziedzicznym;
- społeczno-kulturowe, dotyczące poziomu wykształcenia rodziców i warunków materialnych rodziny;
- socjologiczno-reprodukcyjne, dotyczące szkoły jako instytucji, która niejako narzuca stosunki społeczne i ideologiczne. Jest traktowana jako „selekcjoner” i „eliminatory” jednostek, które nie są w stanie przyswoić sobie wzorów wartości i postępowania uznawanych przez społeczeństwo;
- dydaktyczne, dotyczące zaleceń, aby każdego ucznia z niepowodzeniami traktować indywidualnie, ze względu na różnorodność czynników, które mają wpływ na jego niepowodzenie;
- interakcjonistyczne, dotyczące interakcji między nauczycielem a uczniem z trudnościami w nauce szkolnej. Zła jakość tych interakcji może powodować zepchnięcie ucznia na „margines klasy”, utrata wiary we własne siły i rezygnacja z nauki.

K. M. Czarnecki (2004, s. 110-112) zwraca uwagę na trudności w uczeniu się, które są powodem częściowych lub całkowitych niemożności wykonania określonego zadania. Mogą one tkwić w samym zadaniu, jak i w podmiocie, mogą być obiektywne lub subiektywne. Trudności subiektywne mogą być przejściowe np. zmęczenie, znużenie, zniechęcenie, spadek motywacji oraz trwałe, związane z chroniczną chorobą, trwałymi zaburzeniami psychiki, upo-

śledzeniem umysłowym. Uczeń w czasie zdobywania wiadomości i umiejętności z danego przedmiotu napotyka na następujące trudności, od których pokonania zależą jego powodzenia lub niepowodzenia w nauce:

- brak lub powierzchowność zainteresowania nauką szkolną,
- brak lub powierzchowność zainteresowań określonym przedmiotem,
- brak lub słaba motywacja do uczenia się szkolnego, przedmiotów teoretycznych lub umiejętności praktycznych,
- złe lub niedoskonałe metody i sposoby nauczania,
- zły stan zdrowia (fizycznego, psychicznego),
- braki i zaniedbania z wcześniejszych lat uczenia się szkolnego,
- uciążliwości dojazdu lub dojścia do szkoły i z powrotem,
- brak lub obniżony poziom zdolności intelektualnych do uczenia się.

Należy dodać, że dorośli (a takimi są studenci) mają dodatkowe trudności związane z wiekiem życia; długą przerwą w uczeniu się; pracą zawodową; obowiązkami rodzinnymi; koniecznością dodatkowego zarobkowania; pracą zmianową, stanem zdrowia i przerostem ambicji.

H. Spionek (1975, s. 71) przyczyny zaburzeń rozwoju dziecka dzieli na biologiczne i społeczne, a przyczyny niepowodzeń szkolnych na ekonomiczno – społeczne, pedagogiczne i biopsychiczne.

Wykrycie przyczyn braku powodzeń w nauce, jest niezwykle istotne w walce z niepowodzeniami szkolnymi. Im wcześniej zostaną one zlokalizowane tym korzystniej dla ucznia.

1. 4. Skutki niepowodzeń szkolnych

Uczniowie z trudnościami w nauce bardzo często są izolowani zarówno w szkole jak i w rodzinie, co prowadzi również do niepowodzeń wychowawczych. Ich zachowanie jest źródłem wielu konfliktów w szkole i w domu. Są wyizolowani, sfrustrowani i zakompleksieni, nie wierzą we własne możliwości, tracą motywację do nauki i poczucie własnej wartości. Są podatni na wpływ środowiska zewnętrznego, szukają akceptacji w grupach rówieśniczych, a chcąc odreagować swoje niepowodzenia często sięgają po alkohol i narkotyki.

Biorąc pod uwagę względy społeczne, psychologiczne, pedagogiczne i ekonomiczne, drugoroczność i odsiew są zjawiskami niepożądanymi. Jako społeczeństwo ponosimy koszty z powodu późniejszego rozpoczęcia pracy zawodowej przez uczniów opóźnionych w nauce, jak również dodatkowe koszty związane z zakupem sprzętu szkolnego i pomocy dydaktycznych dla tej grupy osób.

1. 5. Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym

Cz. Kupisiewicz (2005, s. 198) napisał: „Wiele danych wskazuje na to, że wiek XXI będzie wiekiem kompetencji. W związku z tym wzrośnie zapotrzebowanie na ludzi o wysokich i równocześnie wielostronnych kwalifikacjach. Aby ich wykształcić, trzeba zmienić nie tylko dotychczasową politykę oświatową z adaptacyjnej na generatywną, lecz również znacznie podnieść poziom szkolnej edukacji. Bez istotnego ograniczenia obecnych rozmiarów niepowodzeń szkolnych tych celów osiągnąć się nie da. Walka z tym zjawiskiem stanowi wyzwanie dla Europy jutra oraz czynnik stanowiący o dalszym rozwoju demokracji”.

Cytowana treść Raportu Ministrów Edukacji Unii Europejskiej z 1989 roku wskazuje na to, że sposobami dzięki, którym powinno się zwalczać przyczyny niepowodzeń są:

- „pedagogika selekcji” – w przypadku koncepcji naturalistycznej;
- „pedagogika zindywidualizowanej pomocy dla uczniów borykających się z trudnościami w nauce” – w przypadku koncepcji psychoafektywnej;
- „pedagogika kompensacji” – kompensacja stanie się możliwa dopiero w wyniku radykalnej przebudowy stosunków społecznych, w tym systemu edukacji;
- „pedagogika usprawnień treściowo-metodycznych” – w przypadku kompensacji interakcyjnej i pedagogicznej, w tym przede wszystkim dydaktycznej.

J. Konopnicki dzieli środki zaradcze na profilaktyczne i terapeutyczne. F. Bereźnicki podaje profilaktykę, diagnozę oraz terapię pedagogiczną jako formy zapobiegania i udzielania pomocy uczniom z niepowodzeniami szkolnymi.

K. Żegnałek (2005) podkreśla, że niepowodzeniom szkolnym należy przede wszystkim zapobiegać przez profilaktykę pedagogiczną, diagnozę pedagogiczną i terapię pedagogiczną.

2. Metodologiczne podstawy badań własnych

2. 1. Przedmiot badań własnych

K. Czarnecki (2007, s. 81) definiuje przedmiot badań jako „zagadnienie, które poddane jest poznaniu naukowemu za pomocą określonych metod”.

T. Pilch (1995, s. 56) podaje, że „przedmiotem badania naukowego mogą być tylko obiektywnie istniejące, poddające się pomiarowi zjawiska”.

Problem badawczy jest nierozdzielnie związany z celem lub celami badawczymi, które mają być pomocne w określeniu sensu podejmowanego działania badawczego. Każdy cel badań powinien charakteryzować się jasnością sformułowania, konkretnością, a przede wszystkim realnością.

Celem badań naukowych – zdaniem K. Czarneckiego (2007, s. 22) – jest „dążenie do uzyskania wiarygodnych i sprawdzalnych wyników badanej rzeczywistości”.

T. Pilch, T. Bauman (2001, s. 23) uważa, że „zasadniczym celem poznania naukowego jest zdobycie wiedzy maksymalnie ściślej, maksymalnie pewnej, maksymalnie ogólnej, maksymalnie prostej, o maksymalnej informacji”.

Celem moich badań było poznanie przyczyn, które warunkują niepowodzenia w studiach studentów Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu.

2. 2. Problem badań

W *Leksykonie metodologicznym* (K. Czarnecki (red.), 2007, s. 79) znajduje się następująca definicja „problemu naukowego”: jest to „po pierwsze zagadnienie poznawcze wymagające rozstrzygnięcia za pomocą naukowych metod badawczych, po drugie swoiste przeżycie trudności w sytuacji poznania rzeczywistości. Problem naukowy stawiany jest najczęściej w formie pytania”

T. Pilch, T. Bauman (2001, s. 43) traktuje problem badawczy jako „pytanie o naturę badanego zjawiska, o istotę związków między zdarzeniami lub istotami i cechami procesów, cechami zjawiska (...) uświadomienie sobie trudności z wyjaśnieniem i zrozumieniem określonego fragmentu rzeczywistości (...) deklaracja o naszej niewiedzy zawarta w gramatycznej formie pytania”.

W opracowaniu staram się odpowiedzieć na dwa pytania ogólne oraz dziewięć pytań szczegółowych.

Pytania ogólne:

- jakie są **rozmiary niepowodzeń** w studiach studentów na kierunku administracja?
- jakie są **przyczyny niepowodzeń** w studiach studentów na kierunku administracja?

Pytania szczegółowe: czy przyczyny niepowodzeń w studiach zależą od:

- płci studentów?
- ich wieku życia?
- typu ukończonej szkoły średniej?
- stanu cywilnego?
- daty skreślenia lub rezygnacji?
- przyczyn skreślenia lub rezygnacji?
- miejsca zamieszkania?
- zainteresowań?
- wykonywanego zawodu przez rodziców?

Postawione pytania ogólne i szczegółowe nurtują władze WSH od początku funkcjonowania Uczelni. Zjawisko to staje się problemem, ponieważ niepowodzenia w studiach mają tendencję rosnącą.

2. 3. Metody badań własnych

Badacz, który chce określić zjawisko obiektywnie i rzetelnie interpretować fakty musi postępować zgodnie z naukowymi zasadami badań i posługiwać się dobrze dobranymi metodami.

K. Czarnecki (2007, s. 59) definiuje metodę jako „zespół środków działania stosowany w sposób powtarzalny dla osiągnięcia zaplanowanego celu: 1. systematycznie stosowany sposób postępowania prowadzący do założonego wyniku lub określonego celu; 2. sposób podejścia do rzeczywistości, sposób studiowania, badania zjawisk przyrody i społeczeństwa; 3. zespół reguł tworzonych przez umysł w procesie poznawania rzeczywistości, ogólnych praw

przyrody i społeczeństwa, 4. sposób systematycznie stosowany w danym przypadku z intencją zastosowania go także przy ewentualnym powtórzeniu się analogicznego zadania”.

Metodę, jako jeden ze składników projektowania badań, K. Konarzewski (2000, s. 15) definiuje jako „ustalony i zaaprobowany przez społeczność naukową sposób wykonywania każdej czynności” (czynności, która wchodzi w skład schematu wykonywania badań). Dzieli on metody na trzy klasy: doboru próbek, zbierania danych i analizowania danych.

W swoich badaniach zastosowałam metodę analizy dokumentacji uczelnianej, obejmującej teczkę osobowe studentów.

T. Pilch (2001, s. 98) badanie dokumentów zalicza do technik badań pedagogicznych, które – jego zdaniem – „służą do gromadzenia wstępnych, opisowych, także ilościowych informacji o badanej instytucji czy zjawisku wychowawczym”.

Analizie zostały poddane dokumenty studentów –teczka akt osobowych – a w szczególności ankiety osobowe 137 studentów. Dokumentacja przebiegu studiów jest określona Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 roku, w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. z dnia 8 grudnia 2006 r.).

2. 4. Teren badań

Badaniem zostali objęci studenci studiów niestacjonarnych I stopnia na kierunku Administracja. Badaniem objęto studentów, którzy rozpoczęli studia w październiku 2004/2005 roku i otrzymali dyplomy licencjata w 2006/2007 roku. Kryterium wyboru grupy do badania opierało się na możliwości porównania niepowodzeń z innymi rocznikami, na możliwie jak najświeższych informacjach, a dodatkowym kryterium było wejście Polski do Unii Europejskiej. Chciałam sprawdzić czy nowa sytuacja gospodarcza Polski wpłynęła w znaczący sposób na decyzje studentów dotyczące kontynuowania studiów.

Rok akademicki 2004/2005 rozpoczęło 318 studentów. W roku 2007 dyplom licencjata otrzymało 178 absolwentów (55,97%) grupy, która studia rozpoczęła. Oceny końcowe na dyplomach były następujące:

- bardzo dobry – 21 absolwentów;
- dobry plus – 25 absolwentów;
- dobry – 61 absolwentów;
- dostateczny plus – 62 absolwentów;
- dostateczny – 9 absolwentów.

W wyniku skreśleń i rezygnacji, studiów nie ukończyło 137 osób (43,08%), a trzy osoby (0,94%) z powodu skierowania na powtarzanie semestru są nadal studentami WSH.

3. Wyniki badań i ich interpretacja

3. 1. Pleć studentów a ich niepowodzenia w studiach

Wśród 137 badanych, 97 osób samodzielnie zrezygnowało ze studiów, natomiast decyzją Dziekana zostało skreślonych z listy studentów 40 osób. Niepowodzenia objęły 75 kobiet

(54,75%) w tym 20 skreśleń i 55 rezygnacji i 62 mężczyzn (45,25%) w tym 20 skreśleń i 42 rezygnacje.

3. 2. Stan cywilny studentów a ich niepowodzenia w studiach

Wśród badanych studentek z niepowodzeniami, w studiach przy wypełnianiu podania o przyjęcie na studia, 63 (84%) określały stan cywilny jako panny, a 12 (16%) jako mężatki, natomiast wśród studentów z niepowodzeniami w studiach było 60 (96,8%) kawalerów i 2 (3,2%) żonaty.

3. 3. Powody skreśleń i rezygnacji ze studiów

Podawane przez studentów powody skreśleń i rezygnacji były następujące: rezygnacja bez podania przyczyny – 52 (38%); brak środków finansowych – 20 rezygnacji (14,6%); nie uregulowanie czesnego, nie zaliczenie semestru – skreślenia z powodu nie zaliczenia sesji lub nieuregulowania czesnego dokonuje na mocy § 20 pkt. 1 i/lub 2 Regulaminu Studiów, dziekan i jego decyzją zostało skreślonych ze studiów 40 osób (29,2%) w tym 37 (11,64%) z powodu nie zaliczenia semestru i 7 (2,20%) z powodu zaległości finansowych, co oznacza, że niektórzy z nich zostali skreśleni z dwóch powodów; podjęcie pracy – 4 (1,26%); problemy osobiste i rodzinne – 6 (1,89%); trudności z zaliczeniem przedmiotu – 2 (0,63%); wyjazd za granicę – 4 (1,26%); wypadek losowy – 1 (0,31%); zgon – 2 (0,63%); zmiana uczelni – 2 (0,63%). Liczba (188) powodów nie zgadza się z ogólną liczbą badanych ponieważ w niektórych przypadkach było więcej niż jedna przyczyna skreśleń i rezygnacji.

3. 4. Wiek życia studentów a ich niepowodzenia w studiach

Tabela 1. Wiek życia studentów (N = 137)

Przedziały wiekowe	Urodzeni w latach:	K		M		Ogółem	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
	1984-1985	43	31,4	24	17,5	67	48,9
	1974-1983	27	19,7	38	27,7	65	47,4
	1973-1963	4	2,9			4	2,9
	przed 1962	1	0,8			1	0,8
Razem		75	54,8	62	45,2	137	100

Źródło: obliczenia własne

Rozpatrując kategorię wiekową studentów (tab. 1) widać wyraźnie, że w pierwszym przedziale wiekowym niepowodzenia obejmują w większym stopniu kobiety niż mężczyzn, natomiast w drugim przedziale wiekowym sytuacja jest odwrotna. Ogólna liczba badanych w pierwszym i drugim przedziale jest prawie równa.

3. 5. Czas skreślenia i rezygnacji studentów

Analiza dokumentów umożliwiła wyodrębnienie daty skreślenia, co pozwoliło na uzyskanie informacji dotyczących „wytrwałości” studentów w pokonywaniu trudności w studio-waniu. Podział był następujący: nie zaliczona I sesja egzaminacyjna; po I sesji egzaminacyjnej; po II sesji egzaminacyjnej; po III sesji egzaminacyjnej; skreślenie w 2007 roku i w 2008 roku. Najwięcej kobiet jak i mężczyzn, nie zaliczyło I sesji egzaminacyjnej. W przypadku kobiet jest to 49,33 % grupy kobiet, a 27% w odniesieniu do całej grupy badanych, natomiast w przypadku mężczyzn – 67,74%, w odniesieniu do grupy mężczyzn, a 30,6% całej grupy badanych. Pierwszego semestru nie zaliczyła grupa 16 kobiet (21,33%) wszystkich kobiet przyjętych na studia, a 11,7% grupy z niepowodzeniami; 19 mężczyzn, co stanowi 30,65% całej grupy mężczyzn przyjętych na studia, a 13,9% grupy z niepowodzeniami. Niepowodzenia mężczyzn ujawniły się dość szybko, bo nie zaliczyli pierwszego roku studiów. W przypadku kobiet niepowodzenia są bardziej rozciągnięte w czasie, ponieważ pozostała część do-trwała do II i III semestru, a pojedyncze jednostki nawet, do 2008 roku.

W całej grupie 137 osób, które nie ukończyły studiów, I sesji egzaminacyjnej nie zaliczyło 79 osób (57,6%); po I sesji egzaminacyjnej z niepowodzeniami było 35 osób (25,6%); po II sesji 5 osób (3,65%); po III sesji 13 osób (9,49%), a w roku 2007 – 4 osoby (2,92%), i jedna osoba (0,73%) w 2008 roku.

3. 6. Skreślenia i rezygnacje a typ ukończonej szkoły średniej przez studenta

Największą grupę objętą niepowodzeniami (tab. 2) stanowią osoby, które ukończyły liceum zawodowe – 56 osób (40,8%); na drugim miejscu są osoby, które ukończyły technikum – 49 (35,8%), natomiast najmniej jest niepowodzeń w grupie osób, które ukończyły liceum ogólnokształcące – 32 osoby (23,4%). Widoczna jest różnica w niepowodzeniach wśród kobiet i mężczyzn w odniesieniu do ukończonego typu szkoły średniej. Wśród absolwentów liceum ogólnokształcącego więcej jest kobiet niż mężczyzn i taka sama sytuacja jest w przypadku liceum zawodowego – 41 kobiet (29,9%) całej grupy objętej niepowodzeniami, natomiast wśród kończących technikum jest więcej mężczyzn niż kobiet – 39 (28,5%) całej grupy. Może to wynikać z faktu, że technikum wybiera więcej mężczyzn niż kobiet, natomiast licea zarówno ogólnokształcące jak i zawodowe częściej wybierają kobiety.

Tabela 2. Typ ukończonej szkoły średniej (N = 137)

Ukończone szkoły	K		M		Ogółem	
	liczby	%	liczby	%	liczby	%
Liceum Ogólnokształcące	24	17,6	8	5,8	32	23,4
Liceum Zawodowe	41	29,9	15	10,9	56	40,8
Technikum	10	7,3	39	28,5	49	35,8
Razem	75	54,7	62	45,3	137	100,0

Źródło: obliczenia własne

3. 7. Miejsce stałego zamieszkania studentów a ich niepowodzenia w studiach

Analizując dane rozmieszczone w tabeli 3 widać, że 124 osoby (90,5%) zarówno kobiet jak i mężczyzn w czasie składania podania o przyjęcie na studia, mieszkało w mieście, natomiast 13 osób (9,5%) na wsi. Ogólnie wśród przyjętych na studia jest więcej mieszkańców miast niż wsi.

Tabela 3. Miejsce zamieszkania studentów (N = 137)

Miejsce zamieszkania	K		M		Ogółem	
	liczby	%	liczby	%	liczby	%
Miasto	69	50,4	55	40,1	124	90,5
Wieś	6	4,4	7	5,1	13	9,5
Razem	75	54,8	62	45,2	137	100,0

Źródło: obliczenia własne

3. 8. Zainteresowania studentów a ich niepowodzenia w studiach

Dane w tab. 4 ilustrują rodzaje zainteresowań z podziałem na kobiety i mężczyzn studentów z niepowodzeniami. Jak widać podane w kwestionariuszu rodzaje zainteresowań są ogóle, tylko w niektórych przypadkach widać szczególne upodobania osób, które rozpoczęły studia. Można zatem założyć, że brak zainteresowań kierunkowych jest jednym ze wskaźników warunkujących niepowodzenia w studiach. Kultura (film, teatr, literatura, muzyka filatelistyka, architektura) – dominują w przypadku kobiet, natomiast w przypadku mężczyzn to sport, a ponad to motoryzacja, informatyka i komputery. Kandydaci wskazywali również na stację radiową, której słuchają i na czasopisma i gazety, które czytają. Najwięcej, bo 43 osoby wskazały, że słuchają radia ESKA; 39 RMF FR, PLANETA – 24, RADIO ZET – 12 osób. Najbardziej poczytna jest „Gazeta Wyborcza” – 22, „Dziennik Zachodni” – 20, „Fakt” – 16, „Super Ekspres” – 10, w pojedynczych przypadkach wskazywano również na „Politykę”, „Rzeczpospolitą”, „Cosmopolitan”, „Twój Styl”, „Filipinkę”, „Bravo”, „Auto Świat”, „Sport”.

Tabela 4. Zainteresowania studentów (N = 137)

Rodzaje zainteresowań	K	M
Kultura (film, teatr, literatura, muzyka filatelistyka, architektura)	53	21
Sport, wędkarstwo, żeglarsstwo	22	42
Podróże, turystyka	11	2
Informatyka/Komputery	4	10
Transport (lotnictwo, motoryzacja)	3	18
Prawo, polityka	3	1
Języki obce	2	1
Moda	2	
Razem	100	95

Źródło: obliczenia własne

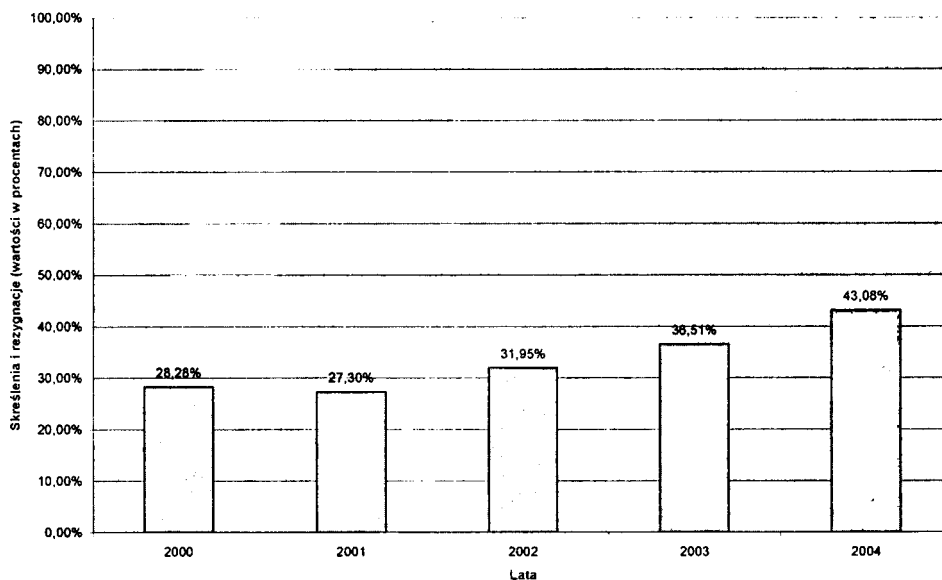
3. 9. Wykonywany zawód przez rodziców studentów a ich niepowodzenia w studiach

Analiza Kwestionariusza, pod względem powyższej kategorii wykazała, że nie wszyscy przyjęci na studia podawali zawody, które wykonują ich rodzice. Uzyskane dane pokazują, że duża część rodziców jest oficjalnie bierna zawodowo. Zarówno ojcowie jak i matki w dużej mierze są albo emerytami, albo rencistami, albo pobierają świadczenie przedemerytalne, są bezrobotni albo też nie pracują (taką kategorię wymieniali studenci). Część rodziców studentów, która jest czynna zawodowo pracuje na stanowiskach, które nie wymagają wyższego, czy nawet średniego wykształcenia.

4. Interpretacja wyników badań

Wnioski są poparte zarówno moim doświadczeniem zawodowym, jako pracownika wymienionej uczelni, jak również faktem, że jestem absolwentką kierunku zarządzanie i marketing tejże uczelni.

Rozmiary niepowodzeń w studiach są duże i tendencja ta jest z roku na rok rosnąca, jedynie z małą różnicą w roku 2001. Dla zobrazowania skali zjawiska dokonałam porównania danych na przełomie lat 2000 – 2004 (rys. 1). Wygląda to następująco: rok 2000 – 110 niepowodzeń (28,28%) na 389 przyjętych; rok 2001 – 145 niepowodzeń (27,30%) na 531 przyjętych na studia; rok 2002 – 170 niepowodzeń (31,95%) na 532 przyjętych; rok 2003 – 256 niepowodzeń (36,51%) na 701 przyjętych; rok 2004 – 137 niepowodzeń (43,08%) na 318 przyjętych na studia.

Rys. 1. Skala niepowodzeń studentów w studiach w latach 2000 – 2004 (przyjęcia październikowe). Źródło: opracowanie własne

Przyczyny niepowodzeń w studiach są zróżnicowane i różne w odniesieniu do kobiet i mężczyzn. Obejmują one obie grupy, a ich skalę należy odnieść do wszystkich przyjętych na studia. W 2004 roku przyjęto na studia 318 osób (229 kobiet i 89 mężczyzn), z których trzy osoby nadal są studentami z powodu skierowania na powtarzanie sesji. W odniesieniu do kobiet (229), które zostały przyjęte na studia niepowodzeniami dotkniętych zostało 75 osób (32,75%), natomiast w przypadku mężczyzn (89), niepowodzeń doznało 62 mężczyzn (69,66%). Biorąc pod uwagę grupę kobiet i mężczyzn przyjętych na studia jako 100% widać wyraźnie, że niepowodzenia w większym stopniu dotyczą mężczyzn niż kobiety (różnica jest ponad dwa razy większa). Stwierdzam, że niepowodzenia w studiach zależą od płci, gdzie mężczyźni są ponad dwa razy bardziej narażeni na niepowodzenia niż kobiety.

Kategoria wiekowa wskazuje jednoznacznie, że wszyscy mężczyźni, którzy zostali skreśleni z listy studentów, bądź sami zrezygnowali ze studiów, są w wieku poborowym. W ich dokumentach znajdują się kopie zaświadczeń wysyłanych przez uczelnię do Wojskowej Komisji Uzupelnień o tym, że są studentami i nie zaliczyli (w 42 przypadkach) I sesji egzaminacyjnej. Można zatem założyć (a takie są wnioski z doświadczenia wynikającego z faktu, że pracuję w uczelni 8 lat), że zdecydowali się oni na studia, aby uchronić się przed obowiązkową służbą wojskową.

Niepowodzenia kobiet, ze względu na kategorię wiekową dotyczą kobiet w różnym wieku, ale najwięcej niepowodzeń w tej grupie występuje bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej. Wśród kobiet 37 osób nie zaliczyło I sesji egzaminacyjnej, 16 zakończyło swoją karierę edukacyjną po I sesji, 5 osób po II sesji, 12 osób po III sesji a jedna osoba zrezygnowała w 2008 roku.

Wyniki badań wskazują jednoznacznie, że typ ukończonej szkoły średniej ma duży wpływ na niepowodzenia w studiach. Osoby, które ukończyły licea ogólnokształcące stanowią najmniejszą grupę dotkniętych niepowodzeniami – 32 osoby (23,35%); absolwenci technikum stanowią grupę 49 osób (35,77%), a największą grupę stanowi młodzież kończąca licea zawodowe – 56 osób (40,88%).

Wśród 318 osób przyjętych na studia w 2004 roku, 287 (90,25%) to mieszkańcy miast, a 31 (9,75%) to mieszkańcy wsi. Grupa objęta niepowodzeniami, zamieszkująca miasta, stanowi 124 osoby (90,52%), natomiast w grupie 31 osób z terenów wiejskich niepowodzeniami dotknięte zostało 13 osób (9,48%). W odniesieniu do ogólnej grupy mieszkańców miast, dyplomów nie otrzymało 43,20%, natomiast w grupie zamieszkujących na wsi 41,93%. Otrzymane wyniki pozwalają sądzić, że niepowodzenia w studiach w niewielkim procencie są uzależnione od miejsca zamieszkania, ale w większym stopniu dotyczą studentów z miast niż wsi. Istnieje ogólne, społeczne przekonanie, że studenci z miast mają zarówno lepsze warunki do nauki, jak i większą dostępność do różnego rodzaju instytucji kulturalnych i oświatowych, nowoczesnych technologii, że mają większe szanse w uzyskaniu wyższego wykształcenia. Można zatem zakładać, że w porównaniu ze studentami ze wsi nie wykorzystują oni dostępnych im możliwości ukończenia studiów wyższych.

Wśród kobiet 63 (84%) podało swój stan cywilny jako panna, a 12 (tylko 16%) mężatka, wśród mężczyzn było 60 (96,8%) kawalerów i 2 (niespełna 3,2%) żonatych. Można sądzić, że stan cywilny, obowiązki rodzinne, czy utrzymanie rodziny mają niewielki wpływ na niepowodzenia w studiowaniu.

Większość osób przyjętych na studia nie wykracza poza przeciętne zainteresowania czy szczególne upodobania do czytania prasy czy słuchania radia. Trudno więc stwierdzić ich wpływ na niepowodzenia w studiach. Podobnie jest w przypadku badania zawodu wykonywanego przez rodziców. Wykonywany przez rodziców studentów zawód nie wskazuje jednoznacznie na wykształcenie rodziców. Nie można jednoznacznie stwierdzić, że poziom wykształcenia rodziców studentów ma wpływ na ich niepowodzenia w studiach.

Uczelnia dokłada wszelkich starań, żeby jakość kształcenia była na wysokim poziomie, jest to w WSH priorytet, o którym jest mowa na każdym zebraniu z kadrą naukowo – dydaktyczną. Uczelnia zapewnia studentom system wsparcia finansowego w postaci stypendiów za wyniki w nauce; stypendium socjalnego; w przypadku trudnej sytuacji finansowej jednorazowych zapomóg; stypendium wyżywieniowe i mieszkaniowe. Jest również możliwość odpracowania części należności za studia na terenie Uczelni. WSH systematycznie dostosowuje bazę lokalowo-dydaktyczną do potrzeb osiągania przez studentów wysokich wyników w studiach i normalnego (skutecznego) ich rozwoju zawodowego, zgodnie ze stwierdzeniem w raporcie Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), że „wiedza jest centralnym składnikiem produkcji, a uczenie się jest dziś najważniejszym procesem gospodarczym” (J. Kopel, Lokalny rynek pracy w perspektywie procesów globalizacji, Sosnowiec 2002, s.19).

Literatura

1. Bereźnicki F., *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Kraków 2004.
2. Czarnecki K. M., *Próba poznania cech osobowości studentów uczelni wyższej*, Katowice 1972.
3. Czarnecki K. M., *Źródła trudności i niepowodzeń uczniów klas początkowych w uczeniu się pojęć szkolnych*, [w:] *Niepowodzenia szkolne*, pod red. J. Łysek, Kraków 1998.
4. Czarnecki K.M., Staworzyńska M.–Grządziel, *Podstawowe pojęcia psychologii ogólnej*, Ryki 2004.
5. Czarnecki K. M., *Metodologiczne podstawy naukowego rozwoju studentów Wyższych Szkół Zawodowych*, Sosnowiec 2005.
6. Czarnecki K. M. (red.), *Leksykon metodologiczny*, Katowice 2007.
7. Konopnicki J., *Powodzenia i niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1966.
8. Konarzewski K., *Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna*, Warszawa 2000.
9. Kopel J., *Lokalny rynek pracy w perspektywie procesów globalizacji*, Sosnowiec 2002.
10. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki*, Warszawa 2005.
11. Łuczak B., *Niepowodzenia w nauce*, Poznań 2000.
12. Łysek J., (red.), *Niepowodzenia szkolne*, Kraków 1998.
13. Pilch T., *Zasady badań naukowych*, Warszawa 1995.
14. Pilch T., Bauman T., *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 2001.
15. Spionek H., *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1975.
16. Wiatrowski Z., *Powodzenia i niepowodzenia szkolne pracujących*, Warszawa 1975.
17. Żegnałek K., *Dydaktyka ogólna*, Warszawa 2005.

Recenzent, K. Czarnecki